

Lijnbaancentrum aktief bij informatie- overdracht

Mondigheid, solidariteit en verdraagzaamheid als doelstelling

R. ENGERS

dr. E. Boekma-stichting
Bibliotheek

Het Lijnbaancentrum beschikt over één van de vier tentoonstellingszalen, van de Rotterdamse Kunststichting (RKS), die daarenboven een mobiele expositieruimte heeft voor tentoonstellingen in de wijken en de randgemeenten van Rotterdam. De onderwerpen, die in deze mobiele expositieruimte, De Kijkkist geheten, aan bod komen sluiten aan bij de belangstelling van of worden gekozen door de wijkbewoners zelf.

Twee, in elkaars verlengde liggende doelen tracht de afdeling Tentoonstellingen van de RKS te dienen met haar tentoonstellingsbeleid, te weten: de ontwikkeling van de *zintuigen* en de ontwikkeling van *mondigheid*, *solidariteit* en *verdraagzaamheid*.

In het eigen Jaarverslag 1976/1977 van het Lijnbaancentrum, dat vooral bestemd is voor vakgenoten, staat kort en bondig beschreven, welke middelen en methoden dit centrum gebruikt bij het verwerkelijken van die doelstellingen.

Middel is tentoonstellingen, waarin aan de orde worden gesteld:

- alles wat vernieuwend is (kreativiteit, veranderende normen),
- situaties waarin mondigheid en mogelijkheden van mensen wor-

den beperkt.

Methoden kunnen zijn de volgende:

- Een aktiverende *informatieoverdracht* (die proefondervindelijk wordt ontwikkeld);
- De behandelde thema's worden zo mogelijk 'gepersonaliseerd'. Via het gebruik van alledaagse en herkenbare voorbeelden worden de vaak abstrakte thema's veelal toegankelijker gemaakt.
- De inhoud bepaalt de vorm. Bij de presentatie wordt gebruik gemaakt van vooral associatief werkende visuele elementen.
- Een afwisselend ritme van inspanning en ontspanning ('lering en vermaak').

Een team, waarin vanaf de aanvang af ook videospecialisten zitting hebben, houdt zich bezig met de ontwikkeling en uitvoering van tentoonstellingsonderwerpen, die deels uit de werkgroep zelf voortkomen en deels van buitenaf worden voorgesteld.

De vormgeving en inrichting van de exposities zijn opmerkelijk educatief. De informatie wordt ingedeeld in een 'gelaagde' vorm, volgens verschillende niveau's van ingewikkeldheid. Inhoud, vorm en toon van de informatie trachten dialoog, eigen

meningsvorming en aktiviteit te stimuleren.

Merkbaar is dat bij 'moeilijke', controversiële thema's minder bezoekers komen, dan bij andere tentoonstellingsonderwerpen, aldus het jaarverslag. Aan de hand van enige voorbeelden uit het verleden en een enkele in de nabije toekomst voorgenoemen tentoonstellingen wordt hieronder geïllustreerd hoe de vermelde methoden in de praktijk worden toegepast.

SURINAME, EEN FEITELIJK VERSLAG

In het najaar van 1974 is de tentoonstelling *Suriname, je neemt er wat van mee* gehouden, nadat in de voorafgaande jaren reeds gesprekken waren gevoerd met Zuid-Molukkers, gastarbeiders en Surinamers om te komen tot een visueel commentaar op hun respectievelijke situaties. In 1973 kwam een contact tot stand met het Surinaamse kunstenaars collectief NIKK (Nationaal Instituut voor Kunst en Cultuur), dat vanuit een politieke stellingname tot de volgende doelomschrijving van kunst komt: strijdmiddel tegen de onderdrukker, als middel ter bewustwording van het onderdrukt zijn, als middel bij het zoeken naar en uitdragen van emancipatorische wegen en als middel tot a-culturatie.

Besloten werd met het NIKK samen de hiervoren genoemde tentoonstelling over Suriname te realiseren. Met behulp van wandschilderingen, schilderijen, grafiek, tekeningen, foto's en video werd een beeld gegeven van het leven en denken in Suriname in het recente verleden en op dit moment. Tevens trachtte men te laten zien hoe men werkend met groepen is gekomen tot een creatief proces van bewust worden van zijn plaats in leven en maatschappij. De tentoonstelling zou een Surinaamse visie geven op het land, die niet alleen informatie, maar vooral meer inzicht zou verschaffen.

81303

BMS001004167
S1303
Grijze Literatuur

N I
B 5b
241.6
B 5
241.8
UNIVERSITEIT
GENT
DIA UN

Een naar Suriname vertrokken voorbereidingsgroep, waarin de Haagse videogroep Meatball was vertegenwoordigd, zocht onderwerpen en situaties uit, waarover in Nederland weinig of geen bekende informatie voor een breder publiek beschikbaar was. De gebruikelijke interviews met deskundigen bleven achterwege. Uitgangspunt werd zoveel mogelijk gewone mensen aan het woord te laten. Dit leidde bijvoorbeeld tot een gesprek met een hoofdman van een indianendorp. Op de vraag, wat hij van de onafhankelijkheid dacht, antwoordde hij, dat toen het dorp om hulp vroeg, deze hulp niet werd verkregen en dat ze dus nooit in de gelegenheid waren geweest onafhankelijk te worden. Afhankelijk zijn ze altijd al geweest . . .

Uiteindelijk kreeg de tentoonstelling de volgende vorm: een zevental videoprogramma's, een drietal dia-programma's, een uit 19 delen bestaande - sterk vergrote - strip over de geschiedenis van Suriname. Andere belangrijke onderdelen van de tentoonstelling waren o.a. de volgende.

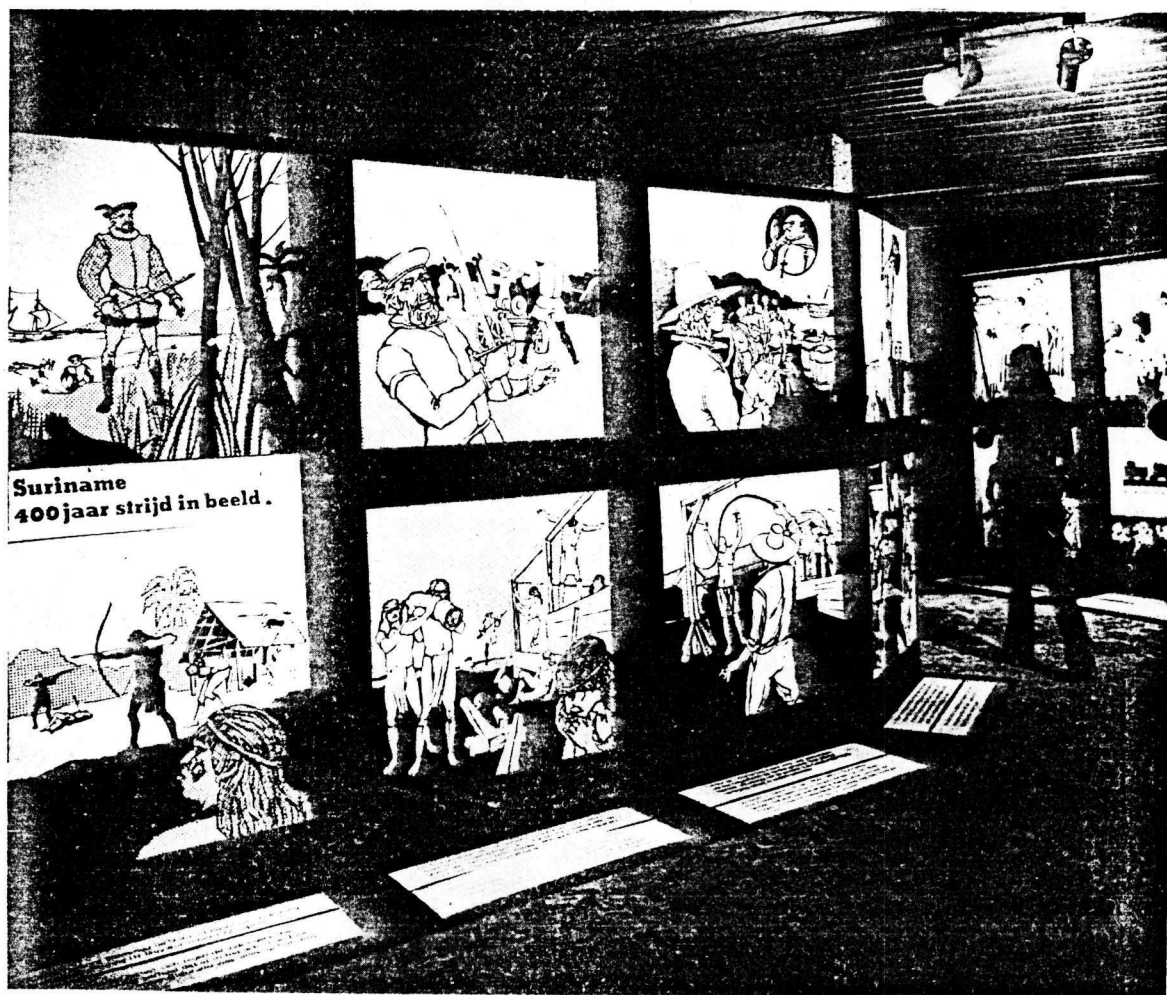
- In een nagebouwde krotwoning werd continu een op videoband gezette aflevering van het Surinaamse televisieprogramma *Panorama* afgedraaid.
- In 18 teksten werd met cijfermateriaal toelichting gegeven op de economische verhoudingen, de woonsituatie, de ontwikkelingshulp, de politieke partijen, de verhouding van de rassen en de aan-

tallen Surinamers in Suriname en in Nederland.

Voorts was er onder meer een uitgebreide leestafel voor de bezoeker, die zich grondig wilde verdiepen; een standje met schoolboeken die in het lager onderwijs worden gebruikt.

Ook werden kindertekeningen uit Suriname en roties (pannekoekjes met een gekruide vulling) verkocht. In het kader van de tentoonstelling was er bovendien een lezingenprogramma voor de scholen en was er altijd deskundige begeleiding in de zaal aanwezig.

In *De Rotterdammer* van 25 oktober 1974 getuigt, naar aanleiding van deze tentoonstelling, de toenmalige RKS-directeur Van der Staay van zijn streven, kunst weer te integreren

De Geschiedenisstrip van het Nationaal Instituut voor Kunst en Cultuur te Paramaribo, vergroot op de tentoonstelling over Suriname in 1974

in het leven en kunst ook dienstbaar te maken aan het protest en als hulpmiddel aan te wenden. Het blad beval de tentoonstelling aan 'voor scholen, die willen aansluiten bij de actualiteit of de verouderde geschiedenisboeken durven vervangen door nieuwe historische visies'.

Tijdens en na afloop van de tentoonstelling was er vanuit het hele land (van lagere scholen via vormingscentra tot musea) grote belangstelling voor het tentoonstellingsmateriaal. Via een subsidie van CRM kan nu onder andere een videoset met de videoprogramma's beschikbaar worden gesteld aan aanvragers. De educatieve opzet van de tentoonstelling over Suriname was inderdaad van dien aard, dat je er wat van meenam.

DE TENTOONSTELLING 'TWEË VROUWEN'

De expositie over Suriname heeft in het najaar van 1976 de tentoonstelling *Twee vrouwen* tot gevolg gehad, die voortvloeide uit de vele actieve contacten, die zijn blijven bestaan tussen het Lijnbaancentrum, de Haagse videogroep Meatball en Suriname.

Meatball, in Suriname bezig met video-opnamen na de onafhankelijkheid, kwam in contact met mevrouw Alice Thijm, moeder van zes en grootmoeder van tien kleinkinderen. Zij woont in een buitenwijk van Paramaribo in een huurhuis met haar man en 14 kinderen en kleinkinderen en werkt als schoonmaakster in een school. Ze is actief lid van de Organisatie van Surinaamse Vrouwen. Na terugkomst viel de gelijkenis op tussen mevrouw Thijm en mevrouw Wolfs, de schoonmaakster van het Lijnbaancentrum, die met vier kinderen in Hoogvliet woont. De idee ontstond, over de situatie van deze twee vrouwen een tentoonstelling te maken, waarbij verschillen en overeenkomsten, onze manier van leven en die in de Derde Wereld zouden worden belicht.

De behuizing van mevrouw Wolf in Hoogvliet

Bevatte de eerste Surinaamse tentoonstelling een nogal abstracte informatie, nu werd gepoogd op een niveau van alledag met een grote herkenbaarheid allerlei informatie over te brengen, waarbij een videoprogramma de kern vormde van de tentoonstelling. Wonen, voorzieningen, inkomsten en uitgaven, kinderen opvoeden en contacten met de wereld werden hoofdonderwerpen in de tentoonstelling, waar de twee nauwkeurig nagebouwde huizen met daarin draaiende diaprogramma's voor een sfeerbeeld zorgden. Ook van deze expositie werd een tentoonstellingspakket gemaakt, dat aan derden wordt verhuurd. Inmiddels is dit pakket door verschillende scholen, vormingscentra, buurtgroepen en welzijnsorganisaties gebruikt.

HET ONDERWIJSPROJECT 'INDIANEN' IN MAART 1979

Kenmerkend qua aard en werkwijze is ook het in maart 1979 voorgenomen landelijk onderwijsproject In-

dianen, dat in samenwerking met de Stichting Musicische Vorming en het Museum voor Land- en Volkenkunde te Rotterdam wordt voorbereid. Ook de stichting Collectieve Propaganda voor het Nederlandse Boek (CPNB) is erbij betrokken. Deze zal in januari 1979 het boek *Het spoor der Irokezen, een indianenverhaal* doen verschijnen.

Doelgroepen bij dit onderwijsproject zijn de klassen 5 en 6 van het Rotterdamse basisonderwijs; brugklassen LBO en MAVO en de bovenbouw HAVO en VWO.

In het Lijnbaancentrum en in het museum komen tentoonstellingen over Indianen.

Zowel voor de exposities als het project geldt dat bezoekers en deelnemers in algemene zin over Indianen worden geïnformeerd en inzicht verwerven in de factoren, die de situatie van de Indianen bepaalden en bepalen, vooral wat betreft de gevolgen, die onze manier van leven heeft voor de Indianen.

Men wil trachten bezoekers en deel-

De behuizing van mevrouw Thijm in Paramaribo

nemers aan het project, situaties te laten vergelijken met de positie van andere cultureel en/of economisch gediscrimineerde groepen of volken, ook in Nederland. Op deze wijze kan wellicht een houding van actieve solidariteit bereikt worden.

Het basismateriaal wordt desgewenst beschikbaar gesteld aan actiegroepen, culturele instellingen en onderwijsinstututen elders. Docenten of scholen van LBO, MAVO, HAVO en VWO kunnen op aanvraag het bronnenmateriaal en twee lesbrieven gratis via de boekhandel toegezonden krijgen.

Men biedt ook nog de mogelijkheid aan na afloop van dit onderwijsproject met begeleiding van medewerkers van participerende instellingen aansluitende onderwijsprojecten te realiseren, teneinde het mondiale vormingsproces in gang te brengen of te houden, waarvoor zoals gezegd, ook nu weer het in Rotterdam vervaardigde basismateriaal in de vorm van brochures, folders, werkboekjes, leerkit en mini-pakket van de ten-

toonstelling beschikbaar blijft.

Getracht wordt vier thema's te integreren: Indiaan en natuur, Indiaan en kapitaal, Indiaan en maatschappij en Indiaan en strijd, waarbij succesievelijk milieu-activiteiten, de positie van minderheidsgroepen in de maatschappij en de ontwikkelingsproblematiek aan de orde komen. De duur van de tentoonstelling is zes weken, maar de voortgezette activiteiten naar aanleiding van deze exposities elders, kunnen zich wellicht uitstrekken over volgende jaren. Qua doelstelling en methodiek verdient ook deze Rotterdamse activiteit meer dan alleen plaatselijke aandacht.

Dit artikel kan misschien wel het beste worden besloten met dezelfde woorden als waarmee het Lijnbaancentrum zijn jaarverslag over 1976/1977 besluit: *Kijk uit: kijken is een keuze.*

LITERATUUR

Jaarverslag 1976/1977. Lijnbaancentrum, RKS, Rotterdam
Suriname, een feitelijk verslag, RKS, Rotterdam 1975.

Boeken/films/etc

Project 'Kijken-horen-doen' voor het basisonderwijs

Het door het Instituut Film en Jeugd samengestelde project 'Kijken, Horen, Doen' dat eerder dit jaar was opgenomen in de televisiekursus Media in de School, is nu op veler zoek ook afzonderlijk verkrijgbaar. Het bestaat uit een handleiding voor de docent, 15 dia's en leerlingenmateriaal in de vorm van fotowerkbladen en een fotoknipvel.

De bedoeling van het project is de leerlingen in de bovenbouw van het basisonderwijs vertrouwd te maken met de taal van beeld en geluid, de manier waarop foto's, beeldreeksen, dia's, diaserieën met geluid, reclame, iets vertellen. Daarbij gaat het niet in de eerste plaats om allerlei technische zaken, maar vooral om de manier waarop van beeldinhouden gebruik gemaakt wordt en om de ontdekking dat allerlei elementen, zoals kleding, gezichten, omgeving, handeling, de kijker en luisteraar informatie geven en hem beïnvloeden zonder dat hij zich daarvan bewust is.

Die kijktraining wordt gedaan in de vorm van kijken naar foto's en beeldreeksen vanuit vragen als: 'Wat zie ik op die foto? Wat hoor ik en wat vertellen mij die dingen? Hoe komt het dat ik iets te weten kom dat toch niet te zien is? Hoe komt het dat ik het spannend vind?' Etc.

Daarnaast zijn praktische oefeningen opgenomen waarin de leerlingen zelf met beelden en geluiden werken.

Voor de uitvoering van het grootste deel van het project is een diaprojektor nodig. Het laatste deel kan alleen gedaan worden als men beschikt over eenvoudige fotokamera's en cassette-recorders.

De samenstellers hebben zich in de eerste plaats gericht op de leerkrachten die in de bovenbouw van het basisonderwijs iets aan audiovisuele vorming willen doen. Men hoeft geen specifieke training of bijscholing gehad te hebben om met het materiaal te werken. Handleiding, dia's en één exemplaar van het leerlingenmateriaal kosten samen f 10,-. Het leerlingenmateriaal kost f 1,50 per exemplaar (bij afname van 25 exemplaren en meer f 1,25).

Besteladres: Instituut Film en Jeugd, O.Z. Voorburgwal 129, 1012 EP Amsterdam. Tel.: 020-258322/250013.